

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره مبارکه ماعون

استاد ضرابی مهر ماه ۱۳۹۹

جلسه ششم

آیه شریفه: «الَّذِينَ هُمْ يُرَءَوْْنَ - آنان که ریا می کنند»

عنوان: ریا چیست؟

این آیه شریفه آیه قبل از خود (الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ) را شرح می کند و می گوید که سهل انگاران در نماز ریاکارند. امیرمؤمنان علی علیه السلام با ملاکی عام و فراگیر عمل ریایی و نتیجه آن را چنین بیان فرموده است: «كُلُّ حَسَنَةٍ لَا يُرَادُّ بِهَا وَجْهُ اللَّهِ تَعَالَى، فَعَلَيْهَا قُبْحُ الرِّيَاءِ وَ تَمَرَّتْهَا قُبْحُ الْجَزَاءِ - هر کار نیکویی که برای رضای خداوند متعال انجام نگیرد، زشتی ریا بر آن است و میوه اش، زشتی کیفر می باشد.» (غرر الحکم: ۶۹۱۹)

بس که در خرقه آلوده زدم لاف صلاح شرمسار از رخ ساقی و می رنگینم

عنوان: دلایل ریاکاری

یکی از دلایل ریاکاری از نظر قرآن کریم عدم ایمان به خدا و آخرت است خداوند در آیه ۲۶۴ سوره بقره می فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ.... وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ - ای اهل ایمان، صدقات خود را به سبب منت و آزار تباه نسازید مانند آن که مال خود را از روی ریا (برای جلب توجه دیگران) انفاق کند و ایمان به خدا و روز قیامت ندارد.»

از عوامل دیگر ریاکاری پیروی از هوای نفس است، امیرمؤمنان علی (علیه السلام) می فرماید: «كَيْفَ يَسْتَطِيعُ الْإِخْلَاصَ مَنْ يَغْلِبُهُ الْهَوَى - چگونه توانایی اخلاص دارد کسی که هوای نفس بر او غالب است» (غرر الحکم/ ۶۹۷۷)

اخلاص عمل به محضر یار بیار بگذر ز زبان دل سوی دلدار بیار
در بحر دل از گوهر صدقی داری ما طالب اوییم و خریدار بیار

عنوان: خصوصیات ریاکاران

در آیات و روایات ویژگی‌هایی برای ریاکاران شمرده شده است که بررسی آنها بسیار ضروری است؛ زیرا برای شناخت پرتگاه هولناکی که انسان را به قعر جهنم می‌افکند باید بسیار محتاط بود.

مجموعاً این ویژگیها را می‌توان در آیات و روایات یافت که ریاکاران

منافق و دوچهره هستند، در انظار مردم با نشاط و شوق عبادت می‌کنند و در تنهایی بی‌نشاط و بی‌حال اند، دوست دارند مردم در تمام کارها آن‌ها را بستایند، هنگامی که آن‌ها را ستایش کنند بر عمل می‌افزایند، چنانچه مدح و ثنایشان نگویند از عمل می‌کاهند، اهل خدعه و فریب اند، اعمال نیک خود را به رخ دیگران می‌کشند، بر دیگران منت می‌نهند، چشم طمع بر خلق دوخته اند و بر خدا توکل ندارند، در ظاهر ذکر خدا می‌گویند ولی در دل کمتر خدای را یاد می‌کنند، خودپسند و مغرورند، تن پرور و رفاه طلب اند.

« إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا - منافقان در مقابل خدا با خدعه و نیرنگ رفتار می‌کنند در حالی که خداوند نقشه‌های آنان را نقش بر آب می‌سازد. آن‌ها هنگامی که به نماز برمی‌خیزند از روی کسالت و بی‌حالی به عبادت می‌ایستند؛ در برابر مردم تظاهر و خودنمایی می‌کنند ولی در باطن کمتر به یا خدا هستند.» (نساء / ۱۴۲)

امیرمؤمنان علیه السلام می‌فرماید: « ثَلَاثُ عَلَامَاتٍ لِلْمُرَائِي: يَنْشِطُ إِذَا رَأَى النَّاسَ وَ يَكْسِلُ إِذَا كَانَ وَحْدَهُ وَ يُحِبُّ أَنْ يُحْمَدَ فِي جَمِيعِ أُمُورِهِ - ریا کار سه نشانه دارد: در انظار مردم با حال و بانشاط می‌نماید و در تنهایی کسل و بی‌حال، و دوست می‌دارد که مردم تمام کارهای او را بستایند» (اصول کافی، ج ۲، ص ۲۹۵، حدیث ۸)

در حدیثی از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله وسلم آمده است که فرمود: «إِنَّ أَخَوْفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الشِّرْكَ الْأَصْغَرَ، قَالُوا وَمَا الشِّرْكَ الْأَصْغَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ الرِّئَاءُ، يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِذَا جَازَى الْعِبَادَ بِأَعْمَالِهِمْ: اذْهَبُوا إِلَى الَّذِينَ كُنْتُمْ تُرَاوُنَ فِي الدُّنْيَا هَلْ تَجِدُونَ عِنْدَهُمْ ثَوَابَ أَعْمَالِكُمْ - بی تردید، ترسناک ترین چیزی که از آن بر شما بیمناکم شرک اصغر است. پرسیدند: ای رسول خدا! شرک اصغر کدام است؟ فرمود: ریا. خداوند عزوجل در روز رستاخیز هنگامی که جزای بندگان را می دهد به ریاکاران می گوید بروید نزد کسانی که برای آن ها عبادت می کردید و ببینید آیا پاداش اعمال خود را نزد آن ها می یابید یا خیر؟» (عهه الداعی: ص ۲۲۸)

این عبادتها که ما کردیم خوش کاسبی است دعوی اخلاص با این خود پرستیا چه شد

عنوان: حاصل ریاکاری در آخرت

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله وسلم فرمود: «يُقَالُ لِأَهْلِ الرِّئَاءِ صُمْتُمْ وَ صَلَّيْتُمْ وَ تَصَدَّقْتُمْ وَ جَاهَدْتُمْ وَ قَرَأْتُمْ لِيُقَالَ ذَلِكَ فَقَدْ قِيلَ ذَلِكَ ثُمَّ قَالَ: إِنَّ هَؤُلَاءِ أَوَّلُ مَنْ نُسْعَرُ بِهِمُ النَّارُ - روز قیامت به کسانی که اعمال خود را از روی تظاهر و ریا انجام داده اند گفته می شود شما نماز خواندید و روزه گرفته اید و صدقه دادید و جهاد کردید و قرآن خواندید برای این که کارهای شما در میان مردم بازگو شود، مردم هم کارهای شما را بازگو کردند. سپس فرمود: این ها اولین کسانی هستند که آتش دوزخ بر آن ها شعله ور می شود» (تفسیر قرطبی: ج ۹ / ص ۱۴)

عنوان: تنها راه نجات از ریا

از دلایلی که برای ریاکاری شمرده شد می توان به این نتیجه رسید که تنها راه نجات از ریاکاری تحصیل معرفت و تقوا است. باید با دلایل محکم و متین و دریافت های قلبی به معرفت و به توحیدات ثلاثه برسیم و با عقل قانع شویم و با قلب بپذیریم که لا مؤثر فی الوجود الا الله (توحید افعالی) هیچ موجودی تأثیر ایجاد در هستی ندارد جز خدای متعال و برای بنده جز طلب و دعا چیزی نیست

« يَا سَرِيعَ الرِّضَا اغْفِرْ لِمَنْ لَا يَمْلِكُ إِلَّا الدُّعَاءُ - ای خدایی که زود از بندهات
خشنود می‌شوی، بیمارز آن را که جز دعا چیزی ندارد» (دعای کمیل)

دیگر اینکه با عقل قانع شویم و با دل بپذیریم که صاحب کمالی جز خدای هستی
بخش نیست (توحید صفاتی) هر چه از زیبایی و کمال در موجودات دیده می‌شود
دمادم از حق تعالی می‌رسد که مانند نور در چراغها اگر یک لحظه برق به آن
نرسد، نوری نخواهد داشت. «لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا
تَحْتَ الثَّرَى - هر چه در آسمانها و زمین و بین آنها و زیر کره خاک موجود است
همه ملک اوست» و دیگر اینکه با عقل قانع شویم و با جان خود بپذیریم که :
مصدق حقیقی وجود در هستی جز او کسی نیست و همه نمود و جلوات اسماء و
صفات اویند (توحید ذاتی) مانند تصویر در آینه‌ها که وجود مستقل و چیزی غیر
از صاحب تصویر در خارج ندارند. «هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ - اوّل و آخر هستی و پیدا و پنهان وجود همه اوست و او به همه
امور عالم داناست.» (حدید/۳)

خواهی که ز خواب جهل بیدار شوی

در ظلمت حیرت ار گرفتار شوی

شایسته فیض نور انوار شوی

در صدق طلب نجات، زیرا که بصدق

عنوان: درمان همه مشکلات

درمان همه مشکلات عمل خالص است « أَلْعَمَلُ الْخَالِصُ: الَّذِي لَا تُرِيدُ أَنْ يَحْمَدَكَ
عَلَيْهِ أَحَدٌ إِلَّا اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ - عمل خالص آن عملی است که دوست نداری دربارۀ
آن، احدی جز خدای سبحان از تو تعریف و تمجید کند. » (اصول کافی، ج ۳، ص ۲۶)
«طوبى لِلْمُخْلِصِينَ، اولئك مصابيح الهدى تَنجَلِي عَنْهُمْ كُلُّ فِتْنَةٍ ظَلَمَاء. خوشا به
حال مخلصان! آنان چراغ هدایتند که از هر گونه فتنه و ظلمت رهایی یافته‌اند»
(میزان الحکمه، ج ۳، ص ۶۲)

مهر دگران را ز دل خود یله کن

ای یک دله صد دله دل یکدله کن

برناید اگر کام تو از ما گله کن

یک صبح به اخلاص بیا برادر ما